

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-2-60-2>

УДК 338.48-6:65:339.9.012

Бігус М.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський інститут економіки і туризму

Заруба А.А.

студент,
Львівський інститут економіки і туризму

Луцик Я.В.

студент,
Львівський інститут економіки і туризму

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуто інтеграційні процеси, причини й фактори впливу на вибраний шлях євроінтеграції України. Розглянуто особливості та складові ділового туризму, його місце у загальній структурі туристичного бізнесу. Здійснено аналіз туристичних потоків в Україні, їх динаміки та причин змін. Здійснено аналіз динаміки ділового туризму, зазначено причини зниження та зростання обсягів ділового туризму за аналізований період. Запропоновано шляхи сприяння розвитку ділового туризму, що сприятиме покращенню регіонального інвестиційного клімату.

Ключові слова: інтеграція, євроінтеграція, туризм, діловий туризм, в'їзний туризм, виїзний туризм, туристичний салон, виставки, ярмарки.

В статье рассмотрены интеграционные процессы, причины и факторы влияния на выбранный путь евроинтеграции Украины. Рассмотрены особенности и составляющие делового туризма, его место в общей структуре туристического бизнеса. Осуществлен анализ туристических потоков в Украине, их динамики и причин изменений. Осуществлен анализ динамики делового туризма, указаны причины снижения и увеличения объемов делового туризма за анализируемый период. Предложены пути содействия развитию делового туризма, что способствует улучшению регионального инвестиционного климата.

Ключевые слова: интеграция, евроинтеграция, туризм, деловой туризм, въездной туризм, выездной туризм, туристический салон, выставки, ярмарки.

Bihus M.M., Zaruba A.A., Lutsyk Ya.V. PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF BUSINESS TOURISM IN CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Business tourism in Ukraine till the last time has been in deep hibernation mode. That's because investment climate in Ukraine has no given any guarantees for entrepreneurship. But signing the Association Agreement with European Union has become a push for development of Ukrainian business and business tourism development as well. The aim of this research is to determine of role of business tourism and its influence on tourist business development in Ukraine, in conditions of Euro integration. Ukraine in conditions of Euro integration process is passing through important stage in its modern history. Integration processes today are essentially influence on development of our country. Euro integration is the main and unchangeable foreign policy priority of Ukraine, and also one of the demands of the Revolution of dignity. Eurointegration for Ukraine is the path of economy modernization, the overcoming technological backwardness, the engagement of foreign investments and new technologies, the increase of enterprises competitiveness of production and service sectors, the way to

world markets, especially on the EU market. Modern Euro integration processes in Ukraine help to intensive tourism development, in particular business tourism. Business tourism is a popular direction of modern tourism, which includes the trips of companies personnel with business aim. The organisation of corporate events and other actions which are related to business meetings. Today mostly there is a tendency today for business trips demand increase. Business tourism in Ukraine starts to remind separate economy sector, actually such growth exists thanks to Business Travel Association of Ukraine, the main aim of which is the unity of Ukrainian business tourism market and MICE. Important role in Ukraine business tourism development belongs to international exhibitions and fairs, in particular here we can mention annually exhibition-fair "TourEXPO" – remarkable event in tourism business in Western Ukraine. Companies personnel participation in conferences and symposiums, experience and ideas exchange will allow to create comfort environment as well in local business centers and in whole Ukraine in general. And the main task of the business tourism participants in these conditions will be – the creation and provision of quality services to meet the most demanding needs of business travelers.

Key words: *integration, euro integration, tourism, business tourism, outbound tourism, inbound tourism, tourist salon, exhibitions, fairs.*

Постановка проблеми. Діловий туризм в Україні до останнього часу перебував у режимі глибокої гібернації. Це зумовлене тим, що інвестиційний клімат і бізнес-клімат в Україні не давали жодних гарантій для розвитку власної справи. Проте підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стало поштовхом для розвитку як українського бізнесу, так і ділового туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку ділового туризму в Україні присвячені праці таких вчених, як І.О. Бочан, О.Ю. Дмитрук, М.П. Мальська, О.Ю. Подчаха, О.Г. Стригун, С.І. Уліганець. У зв'язку зі зростанням світового та вітчизняного попиту на цей вид туризму необхідно здійснити поглиблене наукове та практичне дослідження.

Мета статті полягає у визначенні ролі ділового туризму в умовах інтеграції та його впливу на розвиток туристичного бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Україна в сучасних умовах євроінтеграційного процесу переживає важливий етап у своїй новітній історії. Інтеграційні процеси вже сьогодні суттєво впливають на розвиток та розбудову нашої держави. Пришвидшується розвиток науки й освіти, медицини й соціального забезпечення, відбувається загальне технологічне зростання. Вхідження України в єдиний економічний та політичний простір з ЄС в майбутньому дасть змогу Україні стати потужною європейською державою із сильною армією, розвиненою інфраструктурою,

центром наукових досягнень тощо. Деякі з цих процесів спостерігаються вже сьогодні.

Євроінтеграція – головний та незмінний зовнішньополітичний пріоритет України, одна з ключових вимог Революції гідності.

Основними стратегічними документами для досягнення цих цілей є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Угода про асоціацію визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС і є стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні, а поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка є частиною Угоди, визначає правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС [9].

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності підприємств як сфери виробництва, так і сфери послуг, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Політичні та економічні переваги інтеграції України в ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політико-економічної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демокра-

тичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриває шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом та непоширення зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом та іншими глобальними проблемами, що так чи інакше впливають на якість туристичних послуг [3].

Сучасні євроінтеграційні процеси в Україні сприяють інтенсивному розвитку туризму, зокрема такому виду туристичного бізнесу, як діловий туризм або бізнес-туризм.

Діловий туризм ("business travel"), або бізнес-тури, – це популярний напрям сучасного туризму, що включає поїздки співробітників компаній/організацій з діловими цілями (на виставки, ярмарки, конференції, симпозіуми тощо), організацію корпоративних заходів та інші організаційні заходи, які пов'язані з діловими зустрічами.

Основними факторами розвитку ділового туризму в умовах євроінтеграції та глобалізації є:

- функціонування великої кількості міжнародних організацій, асоціацій та різних об'єднань, що проводять зустрічі на національному та міжнародному рівнях (станом на 2015 р. зареєстровано близько 75 750 МО) [6];

- стрімке зростання кількості ТНК, що підвищує необхідність ділових зустрічей для обговорення певних питань чи проблем (станом на 2016 р. у світі функціонує близько 60 тис. ТНК) [7];

- активізація глобальних проблем людства (екологія, енергетика, економіка, тероризм, трудова міграція тощо).

Ці фактори сприяють розвитку ділового туризму, оскільки користування послугами організаторів-спеціалістів економить час, що був би витрачений на оформлення всіх необхідних документів, бронювання, замовлення вхідних квитків тощо.

Науковці та фахівці, які займаються дослідженням туризму, розглядають діловий туризм

як систему у вигляді чотирикутника, вершинами якого є такі підсистеми (рис. 1) [1, с. 52].

В економічній літературі досить часто замість поняття «бізнес-туризм» використовується англійський термін-аббревіатура "MICE", що відображає структуру ділового туризму: "Meetings" – «ділові зустрічі»; "Incentives" (інсентив) – «туризм»; "Conferences" – «конференції»; "Exhibitions" – «виставки» (рис. 2).

Основними факторами розвитку ділового туризму в Україні є:

- збільшення частки зареєстрованих спільних підприємств у національній економіці України, що складає близько 7 193 підприємств;

- зростання обсягу іноземних інвестицій в економіку України, які станом на 2017 р. становили 39,719 млрд. дол., що на 5,9% більше за показник попереднього періоду [5];

- збільшення частки в'їзду іноземних громадян (за 2017 р. Україну відвідали 88 976 осіб зі службовою, діловою та дипломатичною метою (табл. 1)) [5];

- розвиток інших видів туризму, зокрема культурно-пізнавального, рекреаційного, лікувально-оздоровчого, релігійного.

Вищезазначені фактори формують потреби й можливості в організації бізнес-поїздок компаніями для своїх працівників. Це означає, що зростання кількості міжнародних ТНК приведе до того, що й українські, й іноземні бізнесмени більше подорожуватимуть з діловою метою.

Згідно з даними Державного управління статистики у 2017 р. з діловою метою Україну відвідало майже 89 тис. іноземних туристів (табл. 1, рис. 3). Сьогодні в Україні найпоширенішими формами ділового туризму є конгресно-виставковий і подієвий.

Динаміка ділового туризму в Україні з 2014 р. до 2016 р. мала спадну тенденцію. В цей період Україна переживала особливе загострення військового конфлікту на Донбасі та Луганщині, а також далася ознаки окупація Криму, що загалом спричинило зниження ділової активності.

Однак із посиленням євроінтеграційних процесів в Україні, проведенням на початку 2017 р. пісенного конкурсу Євробачення,

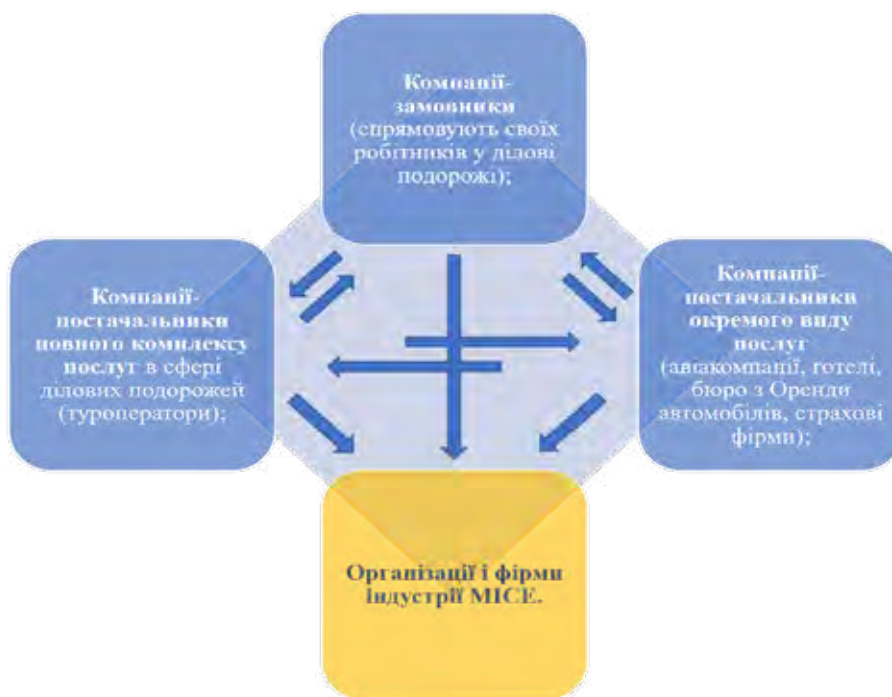

Рис. 1. Організатори ділового туризму

Рис. 2. Види ділового туризму (MICE)

проведенням різноманітних виставкових заходів у сфері ділового туризму ситуація дещо змінилася на краще, що збільшило туристичні надходження в цю галузь.

Також слід відзначити поживлення України в межах організації та участі в міжнародних та регіональних туристичних салонах, ярмарках, біржах, зокрема в таких туристичних

тичних центрах, як міжнародний туристичний салон «Україна» у Києві, міжнародний туристичний ярмарок-виставка «Чорноморська Одісея. Туризм. Відпочинок. Здоров'я» в Одесі, міжнародний туристичний салон у Харкові, міжнародна туристична виставка «ТурЕкспо» у Львові, міжнародний туристичний ярмарок «Турконтракт» в Ужгороді, які щороку збирають бізнесменів і просто ділових людей з усього світу та сприяють розвитку ділового туризму як в межах нашої держави, так і на міжнародному рівні.

Діловий туризм все сильніше починає нагадувати окрему галузь економіки. В Україні, як і в усіх розвинутих країнах, існує Асоціація ділового туризму, мета якої полягає у всеукраїнському об'єднанні учасників ринку ділового туризму та MICE.

Наприклад, Асоціація ділового туризму у США «SITE» («Society of Incentive and Travel Executives») об'єднує авіакомпанії, готелі, круїзні лінії, навчальні установи, конгресні центри, консалтингові та страхові компанії,

фірми-туроператори інсентив-турів, транспортні компанії. Основними напрямками роботи “SITE” є маркетингова підтримка своїх членів, узагальнення й поширення досвіду, видання спеціалізованої літератури [4].

Тоді як основними цілями Української Асоціації ділового туризму є:

- сприяння розвитку ділового туризму та МІСЕ в Україні, а також перетворенню їх у галузь, що забезпечуватиме динамічний розвиток економіки країни, забезпечуючи суттєвий вклад до ВВП, збільшуючи зайнятість населення, формуючи дохідну частину бюджету;

- вплив на формування законодавчого середовища, що сприятиме ефективному розвитку галузі;

- сприяння підвищенню якості послуг, що надаються, за рахунок підвищення професіоналізму працівників компаній та впровадження новітніх методів та технологій;

- сприяння розробленню та впровадженню методології зі збирання, оброблення та надання достовірної статистичної інформації, необхідної для ефективного функціонування й розвитку галузі ділового туризму та МІСЕ;

Рис. 3. Динаміка ділового туризму України за 2014–2017 рр.

Таблиця 1

В'їзд іноземних громадян в Україну за 2014–2017 рр.

Роки	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну	Розподіл за метою поїздки					
		служба, ділова, дипломатична	туризм	приватна	навчання	працевлаштування	імміграція (постійне місце проживання)
2014	12 711 507	49 437	146 804	9 696 854	1 109	786	2 496
2015	12 428 286	41 169	137 906	11 525 239	101	1 304	2 314
2016	13 333 096	33 397	172 848	12 953 702	2 087	26	3 145
2017	14 229 642	88 976	38 958	13 741 653	4 521	2 640	4 027

Джерело: [5]

– перетворення Асоціації на майданчик, що об'єднуватиме не тільки гравців ринку, але й постачальників та споживачів послуг;

– сприяння формуванню цивілізованого конкурентного середовища на ринку.

Неможливо залишити поза увагу подію, яка відбулась 5 жовтня 2017 р. в Міжнародному виставковому центрі Києва, а саме в дванадцятий раз відбулась одна з найважливіших подій у житті галузі ділового туризму та подієвої індустрії України – XII Міжнародна щорічна конференція “MICE Ukraine 2017: діловий туризм – Україна”. На виставці були присутні українські та закордонні експерти галузі туризму, які були єдині в думці, що тісна взаємодія державних структур, неурядових організацій та приватних компаній – це ключовий фактор, без якого неможливі успішне приваблення в Україну та реалізація масштабних міжнародних ділових заходів [8].

Не варто забувати про Львів, який також є центром ділової та туристичної активності України, де проводяться виставки, конгреси та інші заходи, спрямовані на розвиток різних напрямів економіки й туризму в Україні. В умовах євроінтеграційного розвитку України існує велика необхідність популяризації досі не відомих туристичних об'єктів задля залучення іноземних інвестицій, підвищення туристичної привабливості, та розвитку регіонів України. Для цього проводяться різноманітні виставки та конгреси всеукраїнського та міжнародного значення.

Важливу роль в розвитку ділового туризму та туристичної галузі як Львова зокрема, так і України загалом відіграє міжнародна виставка-ярмарок «ТурЕКСПО», що є визначною подією туристичного бізнесу Західної України, місцем зустрічі національних та представників міжнародних туристичних організацій, керівників закладів розміщення відпочинку та оздоровлення.

Основною метою виставки є популяризація туристичних можливостей та мало-відомих об'єктів України й світу, демонстрація широкому колу фахівців новітніх досягнень у сфері туристичних послуг та гостинності [10].

Виставка-ярмарок «ТурЕКСПО» спрямована перш за все на туристичні фірми, ключових працівників оздоровчих та санаторно-курортних комплексів, готелів та інших закладів розміщення, розважальних закладів, інвесторів та активних туристів.

Одночасно з виставкою «ТурЕКСПО» проходить виставка «Готельний та ресторанный бізнес». Основна мета виставки полягає в популяризації туристичних можливостей та маловідомих об'єктів України та світу, демонстрації широкому колу фахівців новітніх досягнень у сфері туристичних послуг та гостинності [2].

18 лютого 2017 р. у Львові відбувся перший український бізнес-марафон, який об'єднав бізнесменів з усієї України та із-за кордону. На заході були присутні топ-менеджери провідних українських та іноземних компаній, а також звичайні підприємці. Марафон став платформою для створення нових бізнес-ідей, пошуку потенційних партнерів і, звісно, розвитку ділового туризму.

Аналізуючи тенденції ділового туризму в Україні та світі, а також напрями, в яких він розвивається, виділяємо напрями виїзного ділового та подієвого туризму.

Експертами визнано Брюссель найкращим місцем для ділового туризму в усій Європі. Оскільки центральне розташування міста відносно інших європейських столиць та наявність широкого вибору різноманітних готелів роблять його привабливим для організації конгресів, виставок та різноманітних конференцій. Прийнято вважати, що в Брюсселі найкращі конференц-зали в Європі, а якість послуг, що там пропонуються, також на високому рівні. Успіх Брюсселя розвивався поступово від звичайної столиці маленької країни Бельгії до столиці більшості європейських інституцій, Європейського Союзу та багатьох інших міжнародних структур, таких як НАТО. Все це разом привернуло велику кількість журналістів та бізнесменів.

Завдяки цим факторам та надзвичайно ефективній транспортній лінії до будь-якого великого європейського міста за допомогою швидкісного поїзду або літака до Брюсселя з'їжджаються з

усієї Європи для відвідання міжнародних політичних та економічних форумів.

Основними подіями в Брюсселі, звісно, є різноманітні саміти НАТО, засідання Європейського парламенту та Європейської комісії.

Брюссель як сучасне місто також забезпечує всі види різноманітної діяльності, адже там є магазини, бари та ресторани, щоб відпочити після тривалого дня зустрічей та сеансів, що робить місто ще більш цікавим для вибору для будь-якого виду туризму [9].

Однією з головних подій для ділових людей України є Всесвітній економічний форум, що проходить у Швейцарському місті Давос. Місією форуму є прагнення до поліпшення стану світу шляхом залучення до бізнесу політичних, академічних та інших лідерів суспільства у формуванні глобальних, регіональних, галузевих повісток дня. Зустріч об'єднує близько 2 500 вищих керівників бізнесу, міжнародних політичних лідерів, обраних інтелектуалів та журналістів для обговорення найбільш актуальних питань, що стоять перед світом.

Українські політики й бізнесмени використовують можливість відвідати форум як платформу для створення економічних та політичних альянсів, задля досягнення цілей, а також для просування України на міжнародній політичній арені та світових ринках.

Висновки. Отже, проаналізувавши деякі аспекти розвитку ділового туризму в Україні в умовах євроінтеграції, можемо зробити такі висновки. Україна є перспективною дестинацією ділового міжнародного туризму, про що свідчать багато заходів, що проводились і проводяться на базі регіональних та всеукраїнських виставок, конгресів тощо. Зростання ділової активності тільки збільшить частку бізнес-туристів в Україні.

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються сьогодні, відіграють важливу роль у формуванні нового покоління бізнесменів та політиків, які все частіше беруть участь у міжнародних конгресах і форумах за кордоном не тільки як слухачів, але й як спікери.

Розвиток регіонів сприятиме розвитку різних галузей економіки, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату, що також позитивно відіб'ється на розвитку ділового туризму. Чим більше буде регіональних міжнародних виставок та форумів, тим більше знатимуть не лише про Україну загалом, але й про те, які галузі розвиваються саме в регіонах.

З огляду на те, що Україна крокує в напрямі Європейського Союзу, в майбутньому настане момент, коли в Україні будуть проходити Всесвітні форуми, виставки й конгреси.

Список використаних джерел:

1. Подчаха О.Ю. Індустрія гостинності в країнах Європи: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (4–6 грудня 2009 р.). Сімферополь: ВіТроПринт, 2009. С. 51–53.
2. Круглий стіл з ділового туризму у Львові. URL: <http://btaukraine.com/2017/08/18/kruglyj-stol-po-delovomu-turizmu-vo-lvove>.
3. Міністерство інфраструктури України. Євроінтеграція. URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrintegraciya.html>.
4. Дмитрук О.Ю., Уліганець С.І., Стригун О.Г. Перспективи розвитку ділового туризму. Географія та туризм. 2010. Вип. 6. С. 117–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_6_24.
5. Туристичні потоки / Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Union des Associations Internationales, The Yearbook of International Organizations. URL: <https://uia.org/yearbook>.
7. Transnational corp. URL: orations in the global world economic environment. URL: <https://ac.els-cdn.com/S187704281631120X/1>.
8. MICE Ukraine 2017: діловий туризм – Україна. URL: <http://btaukraine.com/2017/10/10/mice-ukraine-2017-delovoj-turizm-ukraina>.
9. Brussels, Europe's best choice for business tourism. URL: <http://www.investinbrussels.com/en/index.cfm/news-events/news/brussels-europee28099s-best-choice-for-business-tourism>.
10. ТипЕКСПО-2018. URL: <http://www.galexpo.com.ua/turexpo>.